

Súd: Najvyšší správny súd SR
Spisová značka: 6Ssk/16/2024
Identifikačné číslo súdneho spisu: 1018200537
Dátum vydania rozhodnutia: 30. 01. 2025
Meno a priezvisko sudcu, VSÚ: JUDr. Viola Takáčová
ECLI: ECLI:SK:NSSSR:2025:1018200537.3

ROZSUDOK V MENE SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Najvyšší správny súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu JUDr. Violy Takáčovej, PhD., LL.M. a členov senátu JUDr. Michala Matulníka, PhD. a JUDr. Martina Tisa, v právnej veci žalobcu: K. X., narodený XX. G. XXXX, bytom J. XXXX/X, B., právne zast.: Prosman a Pavlovič advokátska kancelária, s.r.o., so sídlom Hlavná 31, Trnava, IČO: 36 865 281, proti žalovanej: Sociálna poisťovňa, ústredie, so sídlom ul. 29. augusta č. 8-10, Bratislava, o preskúmanie zákonnosti rozhodnutia žalovanej z 15. februára 2018, č: 33517-2/2018-BA, o kasačnej sťažnosti žalovanej proti rozsudku Správneho súdu v Bratislave č. k. BA-4Sa/35/2018-94 z 27. novembra 2023, takto

rozhodol:

- Najvyšší správny súd Slovenskej republiky kasačnú sťažnosť z a m i e t a.
- Žalobcovi sa p r i z n á v a voči žalovanej nárok na náhradu trov kasačného konania v rozsahu 100 %.

odôvodnenie:

I. Priebeh administratívneho konania a správneho súdneho konania

1. Správny súd v Bratislave (ďalej len „správny súd“) napadnutým rozsudkom z 27. novembra 2023, č. k. BA-4Sa/35/2018-94, postupom podľa § 191 ods. 1 písm. c/ zákona č. 162/2015 Z.z. Správny súdny poriadok (ďalej len „SSP“) zrušil rozhodnutie žalovanej č. 33517-2/2018-BA z 15. februára 2018, ako aj rozhodnutie Sociálnej poisťovne, pobočka Bratislava č. 19276-16/2017BAM zo 07. novembra 2017 a vec vrátil orgánu verejnej správy nižšieho stupňa na nové konanie. Žalovaná napadnutým rozhodnutím z 15. februára 2018 podľa § 218 ods. 2 zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 461/2003 Z.z.“) odvolanie žalobkyne v celom rozsahu zamietla a potvrdila prvostupňové správne rozhodnutie Sociálnej poisťovne, pobočka Bratislava 19276-16/2017BAM zo 07. novembra 2017, ktorým bolo rozhodnuté, že žalobca nemá nárok na náhradu za bolesť v dôsledku úrazu zo dňa 17. decembra 2015, keď sa pri nakladaní debničiek s mäsom pošmykol, a aby zamedzil pádu, zachytil sa o zábradlie. V čase utrpenia predmetného úrazu bol žiadateľ zamestnancom spoločnosti KARPATIA SLOVAKIA, s.r.o., so sídlom Borekova 10/10970, 821 06 Bratislava (ďalej len „zamestnávateľ“).

2. Správny súd posudzoval podanú správnu žalobu neformálne a neviazaný jej žalobnými bodmi preskúmal napadnuté rozhodnutie generálneho riaditeľa žalovanej, ako aj administratívne konanie, ktoré jeho vydaniu predchádzalo, oboznámil sa s obsahom súdneho spisu a administratívneho spisu žalovanej, a vychádzajúc zo stavu, ktorý existoval v čase právoplatnosti rozhodnutia dospel k záveru, že správna žaloba je dôvodná.

3. Predmetom prieskumu zo strany správneho súdu bolo rozhodnutie žalovanej (označené v bode 1), ktoré odôvodnila tým, že žalobca neuniesol dôkazné bremeno a podaním určovacej žaloby na civilný súd neosvedčil, že úraz, ktorý utrpel, je pracovný. Žalovaná uvedené argumentovala, že úraz môže určiť za pracovný iba zamestnávateľ, pričom v prípade sporu o tejto otázke rozhoduje civilný súd na

podklade určovacej žaloby podanej zamestnancom. Sama preto nemohla rozhodnúť, či je úraz žalobcu pracovným. Kľúčovým teda pre správny súd bolo zodpovedanie otázky, či Sociálna poisťovňa, pobočka Bratislava mala povinnosť sama rozhodnúť alebo posúdiť v rámci predbežnej otázky, či úraz žalobcu zo 17. decembra 2015 bolo možné považovať za úraz pracovný a na základe ustálenia tejto skutočnosti následne rozhodnúť o nároku na úrazovú dávku.

4. Správny súd poukazujúc na nález Ústavného súdu Slovenskej republiky z 10. septembra 2014 sp. zn. I. ÚS 87/2014-43, rozsudky Najvyššieho správneho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 7Sžsk/26/2021 z 27. apríla 2022 a sp. zn. 7Sžsk/25/2021 z 21. septembra 2022, uviedol, že žalovaná mala pravdu, pokiaľ argumentovala, že nemôže rozhodnúť, či úraz žalobcu zo dňa 17. decembra 2015 je úrazom pracovným, no mylila sa v závere, že nie je na účely rozhodnutia o žiadosti žalobcu povinná urobiť si o tejto skutočnosti úsudok sama. Inak povedané, Sociálna poisťovňa, pobočka Bratislava, nemohla v rozhodnutí o nároku na náhradu za bolesť samostatným výrokom autoritatívne určiť povahu úrazu žalobcu, avšak s touto skutočnosťou bola povinná sa vysporiadať postupom podľa § 198 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z.z., a teda posúdiť, či úraz možno považovať za pracovný alebo nie iba v rámci odôvodnenia predmetného rozhodnutia.

5. Správne mu súdu z konania žalovanej vyplývalo, že v zmysle uvedeného ustanovenia § 198 zákona č. 461/2003 Z.z. nepostupovala. Na jednej strane sa podľa správneho súdu žalovaná snažila navodiť dojem, že vykonala rozsiahle šetrenie za účelom zistenia skutočného stavu veci, t. j., či úraz žalobcu možno považovať za pracovný, na druhej strane sa v skutočnosti obmedzila iba na snahy skontaktovať zamestnávateľa, či jej vie na predbežnú otázku poskytnúť jednoznačnú odpoveď. Dopytovanie zamestnávateľa má byť podľa správneho súdu určite jedným z prvých krokov, ktoré môžu predbežnú otázku ustáliť, prípadne poskytnúť aspoň potrebné indície k jej vyriešeniu. Pokiaľ je však zamestnávateľ nekontaktný, Sociálna poisťovňa nemôže rezignovať, byť viazaná zásadou materiálnej pravdy a povinnosťou zistiť skutočný stav (§ 195 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z.z.), je povinná podniknúť ďalšie kroky, ktoré by prispeli k objasneniu povahy úrazu, napríklad práve prostredníctvom vykonania dôkazov, ktoré ponúkol sám žalobca. Rovnako by mala podľa názoru správneho súdu Sociálna poisťovňa postupovať dokonca aj v prípade, ak by zamestnávateľ vyhlásil, že úraz žalobcu pracovný nie je. Poukazujúc na rozsudok Najvyššieho správneho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 7Sžsk/25/2021 z 21. septembra 2022 bola Sociálna poisťovňa postavená pred úlohu posúdiť, či úraz, ktorý zamestnanec utrpel, bol pracovný, a to napriek vyhláseniu zamestnávateľa, že úraz za pracovný nepovažuje. V uvedenom prípade bolo iniciované aj civilné súdne konanie, ktoré však bolo zastavené. Kasačný súd konštatoval, že „bol potom správnym postup správnych orgánov, ktorí si zásadnú otázku predbežnú.“ Z uvedeného správny súd vyvodil záver, že predbežnú otázku posudzuje a vyhodnocuje predovšetkým v rámci vlastnej činnosti Sociálna poisťovňa, ktorá nemá iba slepo prevziať vyhlásenia zamestnávateľa, alebo bez ďalšieho vyhodnotiť jeho nekontaktnosť v neprospech žiadateľa o úrazovú dávku (a to aj napriek indiciám naznačujúcim, že zamestnávateľ je problémový a nedôveryhodný subjekt, neplniaci si zákonné povinnosti). Musí vykonať vlastné šetrenie za súčasného zohľadnenia dôkazov predložených účastníkom administratívneho konania v takom rozsahu, aby mohla o predbežnej otázke spoľahlivo a dôveryhodne rozhodnúť.

6. S ohľadom na uvedené, ako aj na ďalšie skutočnosti uvádzané v odôvodnení napadnutého rozsudku správneho súdu dospel tento k záveru, že rozhodnutie žalovanej, ako aj prvostupňové rozhodnutie Sociálnej poisťovne, pobočka Bratislava, je potrebné zrušiť z dôvodu nesprávneho právneho posúdenia podľa § 191 písm. c) SSP týkajúceho sa povinnosti Sociálnej poisťovne zaoberať sa predbežnými otázkami, ktoré sa vyskytnú v priebehu administratívneho konania. Keďže Sociálna poisťovňa k riešeniu predbežnej otázky pristupovala nesprávne, v domnienke, že nie je povinná sa ňou zaoberať, sa tento nesprávny postup odrazil aj v nedostatočne zistenom skutkovom stave, ktorý však tvorí až sekundárny dôvod na zrušenie napadnutého rozhodnutia podľa § 191 ods. 1 písm. e) SSP.

7. Správny súd určil, aby Sociálna poisťovňa, pobočka Bratislava, v novom konaní opätovne posúdila nárok žalobcu na náhradu za bolesť uplatnený z dôvodu úrazu zo dňa 17. decembra 2015, v rámci posudzovania ktorého sa primárne má zaoberať predbežnou otázkou, či úraz žalobcu zo dňa 17. decembra 2015 možno považovať za pracovný, a to v intenciách definície podľa ustanovenia § 8 ods. 1 písm. a) zákona č. 461/2003 Z.z. Pri riešení predbežnej otázky podľa názoru správneho súdu má vychádzať nielen zo šetrenia zameraného na zamestnávateľa, ale má objektívne zhodnotiť všetky podklady a vykonať dôkazy, ktoré môžu prispieť ku jej komplexnému posúdeniu a poskytnutiu jednoznačnej odpovede o povahe sporného úrazu. Pokiaľ bude žalovaná vychádzať aj zo skutočnosti, že od zamestnávateľa nebolo možné zistiť relevantné informácie pre jeho nekontaktnosť, má náležite odôvodniť, ako sa toto zistenie (teda neplnenie si zákonných povinností zamestnávateľom, na ktoré

žalobca nemá dosah, a to aj napriek prísľubu zamestnávateľa, že dopytované doklady doloží) odrazilo v spôsobe rozhodnutia o nároku žalobcu.

8. O nároku na náhradu trov konania rozhodol správny súd postupom podľa § 175 ods. 1 SSP a s poukazom na výsledok konania podľa § 167 SSP, žalobcovi, ktorý mal plný úspech v konaní, priznal právo na ich náhradu v plnom rozsahu.

II. Kasačná sťažnosť a vyjadrenie ku kasačnej sťažnosti

9. Proti tomuto rozsudku podala žalovaná v zákonnej lehote kasačnú sťažnosť.

10. Namietala, že správny súd porušil zákon tým, že rozhodol na základe nesprávneho právneho posúdenia veci, čo je zákonný dôvod podania kasačnej sťažnosti podľa § 440 ods. 1 písm. g) SSP.

11. Žalovaná dôvodila, že v zmysle zákonnej právnej úpravy, úrazové poistenie je povinné poistenie zamestnávateľa, ktoré ho chráni pred rizikom ekonomickej záťaže pre prípad jeho zodpovednosti za poškodenie zdravia alebo úmrtia v dôsledku pracovného úrazu alebo choroby z povolania jeho zamestnancov, ktorá mu vyplýva zo zákona č. 311/2001 Z.z. Zákonník práce. Úrazové poistenie je viazané na zamestnávateľa, ktorý je v pozícii poistenca a platí si úrazové poistenie, ktoré mu povinne vzniká dňom, v ktorom začal zamestnávať aspoň jednu fyzickú osobu. Úrazové poistenie má v tomto zmysle charakter poistného systému kompenzačného charakteru, nie odškodnenie spočívajúceho v náhrade škody. Nárok na úrazovú dávku v zmysle právnej úpravy môže vzniknúť len zamestnancovi zamestnávateľa úrazovo poisteného (§ 16 zákona) a až po splnení podmienok ustanovených zákonom (§ 17 ods. 1 zákona).

12. Žalovaná ďalej uvádza, že na účely rozhodovania o úrazových dávkach je nevyhnutné rozlišovať, či medzi zamestnávateľom a zamestnancom je zhoda ohľadne charakteru úrazu, alebo či sú ich stanoviská rozdielne. Preto za týmto účelom Sociálna poisťovňa prostredníctvom pobočky kontaktovala všetky dostupné inštitúcie, ktoré mohli so zamestnávateľom konať v súvislosti s jeho povinnosťami zamestnávateľa, príp. podnikateľského subjektu. Ani súčinnosť týchto inštitúcií však neprinesla nové informácie, či zamestnávateľ ako nositeľ úrazového poistenia, úraz zo dňa 17. decembra 2015 považuje za pracovný alebo nie. Bezvýsledne skončila aj komunikácia so zástupcami, resp. zamestnancami zamestnávateľa. Za týchto okolností žalovaná považuje otázku povahy úrazu žalobcu síce stále za predbežnú, avšak spornú, pričom žalovaná predmetnú otázku nie je oprávnená rozhodnúť s konečnou platnosťou v dávkovom konaní, nakoľko dôsledky takéhoto úsudku by mohli podľa názoru žalovanej mať zároveň dosah aj na pracovnoprávny vzťah, ktorý existuje medzi zamestnávateľom a zamestnancom.

13. Žalovaná je názoru, že pokiaľ by mala kompetenciu s konečnou platnosťou rozhodovať v rámci predbežnej otázky o povahe pracovného úrazu bez zohľadnenia stanoviska zamestnávateľa, ako to uvádza správny súd v odôvodnení napadnutého rozsudku, mohla by nastať situácia, keď zamestnávateľ úraz za pracovný aj formálne uznal, pričom Sociálna poisťovňa by sa od jeho stanoviska mohla odchyliť a úraz za pracovný neuznať. V takom prípade, by zamestnanec a zamestnávateľ boli vystavení situácii, že by sa zamestnanec určovacou žalobou musel domáhať určenia úrazu za pracovný voči svojmu zamestnávateľovi aj napriek tomu, že spor medzi zamestnancom a zamestnávateľom o povahe úrazu reálne vôbec neexistuje.

14. Sociálna poisťovňa vzhľadom na dôkazy, ktoré si v konaní zadovážila, ako aj ktoré jej boli predložené, vyhodnotila, že medzi žalobcom ako zamestnancom a zamestnávateľom existuje spor, ktorý je výlučne sporom z pracovnoprávneho vzťahu žalobcu a zamestnávateľa a neprináleží jej ako správneho orgánu, aby urobila konkrétny úsudok ohľadom predbežnej otázky, či predmetný úraz je pracovný, nakoľko to považuje za výlučne spor prameniacy z pracovnoprávneho vzťahu a nároky z týchto vzťahov prejednávajú a rozhodujú súdy.

15. Žalovaná v kasačnej sťažnosti poukazuje na skutočnosť, že správny súd sa snaží dosiahnuť rozhodnutie o veci, o ktorej Sociálna poisťovňa nie je oprávnená rozhodnúť. Na podporu svojho tvrdenia v kasačnej sťažnosti citovala rozhodnutia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 10Sžso/20/2016 zo dňa 27. septembra 2017 a sp. zn. 9Sžsk/99/2019 zo dňa 24. marca 2021.

16. Ďalej v kasačnej sťažnosti poukázala na to, že celý rozsudok správneho súdu odzrkadľuje znenie nálezu Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. I. ÚS 87/2014-43 zo dňa 10. septembra 2014, pričom rozhodnutia Sociálnej poisťovne v danej veci boli na všetkých stupňoch súdnej moci potvrdené, resp. žaloba zamietnutá. Až na základe nedôstojnej intervencie zo strany účastníkov daného konania bola vec predložená Ústavnému súdu Slovenskej republiky. V tejto súvislosti žalovaná poukazuje na to, že všetky súdy, ktoré predmetné nároky prejednávali, sa zhodli na tom, že Sociálna poisťovňa nie je orgánom oprávneným rozhodnúť o takejto predbežnej otázke, t. j. o charaktere poistnej udalosti, resp. miere zavinenia na nej odkazujúc sa na fakt, že o takejto predbežnej otázke je v zmysle právnych predpisov kompetentný rozhodnúť len všeobecný súd v civilnom konaní na základe určovacej žaloby,

na podanie ktorej Sociálna poisťovňa ani nemá vecnú legitimáciu. Tento názor Najvyšší súd Slovenskej republiky prezentoval aj vo svojom vyjadrení pre Ústavný súd Slovenskej republiky zo dňa 26. marca 2014.

17. Žalovaná v závere zhrnula, že vzhľadom na jednotnú judikatúru Najvyššieho súdu Slovenskej republiky v tejto veci, má za to, že na uznanie úrazu za pracovný je oprávnený jedine zamestnávateľ. Z popísanej argumentácie je žalovanej zrejmé, že Sociálna poisťovňa iba vyhodnocuje dôkazy jej predložené do konania, pričom na určenie, či predmetný úraz je pracovným, oprávnená nie je. Pokiaľ nastane spor medzi zamestnancom a zamestnávateľom, ide o pracovnoprávny spor, do ktorého Sociálna poisťovňa nie je oprávnená zasahovať formou posudzovania dôvodnosti liberácie zamestnávateľa, nakoľko ona nie je ani účastníkom takéhoto konania a ani nemá na tom právny záujem, a contrario je takouto osobou zamestnanec, ktorý tak môže urobiť cestou civilného súdu.

18. Vzhľadom na uvedené navrhol, aby Najvyšší správny súd Slovenskej republiky rozsudok správneho súdu č. k. BA-4Sa/35/2018-94 z 27. novembra 2023 podľa § 462 ods. 1 SSP zrušil a vrátil vec správneho súdu na ďalšie konanie.

19. Žalobca vo vyjadrení ku kasačnej sťažnosti vyjadril svoj nesúhlas s dôvodmi uvádzanými žalovanou v kasačnej sťažnosti, pridrižiava sa v celom rozsahu svojich doterajších podaní a v nich obsiahnutých tvrdení a právnej argumentácie, a teda, že žalovaná mala povinnosť sama rozhodnúť, resp. posúdiť v rámci predbežnej otázky, či úraz žalobcu je možné považovať za úraz pracovný a na základe ustálenia tejto skutočnosti následne rozhodnúť o nároku na úrazovú dávku žalobcu. V celom ohľade sa stotožnil s právnym názorom, ku ktorému dospel súd v napadnutom rozsudku, a preto navrhol Najvyššiemu správneho súdu Slovenskej republiky, aby napadnuté rozhodnutie potvrdil a žalobcovi priznal nárok na náhradu trov konania.

20. Vyjadrenie žalobcu ku kasačnej sťažnosti bolo doručené žalovanej dňa 23. februára 2024.

III. Posúdenie veci kasačným súdom

21. Najvyšší správny súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší správny súd“ alebo „kasačný súd“), po zistení, že kasačná sťažnosť bola podaná včas (§ 443 ods. 1 SSP), oprávnenou osobou (§ 442 ods. 1 SSP), smeruje proti rozhodnutiu, proti ktorému je prípustná (§ 439 SSP), a má predpísané náležitosti (§ 57 SSP a § 445 SSP), preskúmal napadnutý rozsudok, ako aj konanie, ktoré mu predchádzalo, s prihliadnutím aj na dôvody podľa § 195 SSP a postupom podľa § 455 SSP bez nariadenia pojednávania dospel k záveru, že kasačná sťažnosť nie je dôvodná.

22. Podľa § 2 ods. 1 SSP, v správnom súdnictve poskytuje správny súd ochranu právam alebo právom chráneným záujmom fyzickej osoby a právnickej osoby v oblasti verejnej správy a rozhoduje v ďalších veciach ustanovených týmto zákonom.

23. Podľa § 2 ods. 2 SSP, každý, kto tvrdí, že jeho práva alebo právom chránené záujmy boli porušené alebo priamo dotknuté rozhodnutím orgánu verejnej správy, opatrením orgánu verejnej správy, nečinnosťou orgánu verejnej správy alebo iným zásahom orgánu verejnej správy, sa môže za podmienok ustanovených týmto zákonom domáhať ochrany na správnom súde.

24. Podľa § 6 ods. 1 SSP, správne súdy v správnom súdnictve preskúmajú na základe žalôb zákonnosť rozhodnutí orgánov verejnej správy, opatrení orgánov verejnej správy a iných zásahov orgánov verejnej správy, poskytujú ochranu pred nečinnosťou orgánov verejnej správy a rozhodujú v ďalších veciach ustanovených týmto zákonom.

25. Podľa § 6 ods. 2 písm. c/ SSP, správne súdy rozhodujú v konaniach o správnych žalobách v sociálnych veciach.

26. Podľa § 199 ods. 1 písm. a/ SSP, sociálnymi vecami sa na účely tohto zákona rozumie rozhodovanie Sociálnej poisťovne.

IV. Aplikovaná právna úprava

27. Predmetom konania o kasačnej sťažnosti v danej veci je rozsudok správneho súdu, ktorý postupom podľa § 191 ods. 1 písm. c), písm. e) a § 191 ods. 3 písm. a) SSP zrušil rozhodnutie žalovanej č. 33517-2/2018-BA z 15. februára 2018, ako aj rozhodnutie Sociálnej poisťovne, pobočka Bratislava č. 19276-16/2017BAM zo 7. novembra 2017 a vec vrátil orgánu verejnej správy nižšieho stupňa na nové konanie. Žalovaná ako odvolací orgán v zmysle ustanovenia § 218 ods. 2 zákona č. 461/2003 Z.z. vo veci odvolania zo dňa 21. decembra 2017, ktoré podal žalobca proti rozhodnutiu Sociálnej poisťovne, pobočka Bratislava č. 19276-16/2017BAM zo 7. novembra 2017 vo veci nepriznania nároku na náhradu za bolesť v dôsledku úrazu zo dňa 17. decembra 2015, zamietla v celom rozsahu a potvrdila rozhodnutie Sociálnej poisťovne, pobočka Bratislava. Uvedeným rozhodnutím prvostupňový správny orgán postupom podľa § 99 a § 210 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z.z. v spojení so zákonom č. 473/2004 Z.z. rozhodol, že žalobca nemá nárok na náhradu za bolesť, v dôsledku úrazu zo dňa 17. decembra 2015.

28. Právne posúdenie relevantné pre rozhodnutie danej veci bolo predmetom rozhodovania Veľkého senátu Najvyššieho správneho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „veľký senát“) vo veci vedenej pod sp. zn. 19SVs/3/2024 týkajúcej sa rozhodovania právnej veci vedenej pod sp. zn. 7Ssk/69/2022 na tunajšom súde. Senát 7S Najvyššieho správneho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „senát 7S“) predložil v súlade s § 22 ods. 1 písm. a/ SSP a § 466 ods. 5 písm. a/ SSP na prejednanie a rozhodnutie kasačnú sťažnosť veľkému senátu týkajúcu sa posúdenia otázky, či môže žalovaná ako predbežnú otázku posudzovať charakter úrazu na účely § 8 zákona č. 461/2003 Z.z. bez účasti zamestnávateľa a aby veľký senát podľa § 466 ods. 5 písm. a/ SSP rozhodol o kasačnej sťažnosti, ktorej hlavnú námietku tvorí práve uvedená právna otázka. Nakoľko sa jednalo o obdobnú právnu vec s právnou problematikou totožnou ako je vec žalobcu, najvyšší správny súd v predmetnom konaní uznesením z 30. septembra 2024 podľa § 100 ods. 2 písm. a) SSP prerušil konanie o kasačnej sťažnosti žalovanej do rozhodnutia veľkého senátu.

29. Veľký senát rozsudkom sp. zn. 19SVs/3/2024 z 09. decembra 2024 rozhodol o otázke nastolenej senátom 7S a veci meritórne posúdil, odpadol dôvod, pre ktorý bolo konanie v tu prejednáwanej veci prerušené, z uvedeného dôvodu najvyšší správny súd uznesením z 13. januára 2025 podľa § 100 ods. 3 v spojení s § 452 ods. 1 SSP rozhodol o pokračovaní v konaní o kasačnej sťažnosti žalovanej proti rozsudku správneho súdu z 27. novembra 2023, č. k. BA-4Sa/35/2018-94.

30. Podľa § 8 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z.z. pracovný úraz podľa tohto zákona je poškodenie zdravia alebo smrť fyzickej osoby spôsobené nezávisle od jej vôle krátkodobým, náhlym a násilným pôsobením vonkajších vplyvov, ktoré

a) zamestnanec zamestnávateľa podľa § 16 utrpel pri plnení pracovných úloh alebo služobných úloh alebo v priamej súvislosti s plnením pracovných úloh alebo služobných úloh, pre plnenie pracovných úloh alebo služobných úloh a pri odvracaní škody hroziacej zamestnávateľovi,

b) fyzická osoba uvedená v § 17 ods. 2 utrpela pri činnostiach uvedených v tomto ustanovení alebo v priamej súvislosti s týmito činnosťami.

31. Podľa § 13 ods. 3 písm. h) zákona č. 461/2003 Z.z. z úrazového poistenia sa za podmienok ustanovených týmto zákonom poskytujú úrazové dávky, a to náhrada za bolesť a náhrada za sťaženie spoločenského uplatnenia.

32. Podľa § 16 prvá veta zákona č. 461/2003 Z.z. povinne úrazovo poistený je zamestnávateľ, ktorý zamestnáva aspoň jednu fyzickú osobu vykonávajúcu zárobkovú činnosť v pracovnoprávnom vzťahu, v štátnozamestnaneckom pomere, v členskom pomere, ktorého súčasťou je aj pracovný vzťah k družstvu, v služobnom pomere okrem fyzickej osoby, ktorá je sudca alebo prokurátor alebo ktorý zamestnáva aspoň jednu fyzickú osobu vykonávajúcu zárobkovú činnosť, ktorou je výkon verejnej funkcie podľa osobitných predpisov.

33. Podľa § 17 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z.z. nárok na úrazové dávky z úrazového poistenia zamestnávateľa má zamestnanec zamestnávateľa podľa § 16 po splnení podmienok ustanovených týmto zákonom.

34. Podľa § 83 zákona č. 461/2003 Z.z. poškodený na účely poskytovania úrazových dávok je zamestnanec zamestnávateľa podľa § 16 a fyzická osoba uvedená v § 17 ods. 2, ak utrpeli pracovný úraz alebo sa u nich zistila choroba z povolania.

35. Podľa § 99 zákona č. 461/2003 Z.z. poškodený má nárok na náhradu za bolesť a na náhradu za sťaženie spoločenského uplatnenia podľa osobitného predpisu.

36. Podľa § 110 ods. 2 zákona č. 461/2003 Z.z. nárok na úrazové dávky nevzniká, ak sa zamestnávateľ alebo právnická osoba podľa osobitného predpisu celkom zbaví zodpovednosti za poškodenie zdravia alebo smrť poškodeného podľa osobitného predpisu.

37. Podľa § 172 ods. 4 zákona č. 461/2003 Z.z. predmetom dávkového konania je rozhodovanie o dávkach.

38. Podľa § 198 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z.z., ak sa v konaní vyskytne otázka, o ktorej už právoplatne rozhodol iný príslušný orgán, je organizačná zložka Sociálnej poisťovne takýmto rozhodnutím viazaná; inak si organizačná zložka Sociálnej poisťovne môže o takejto otázke urobiť úsudok alebo dá príslušnému orgánu podnet na začatie konania.

39. Podľa § 198 ods. 2 zákona č. 461/2003 Z.z. organizačná zložka Sociálnej poisťovne si nemôže ako o predbežnej otázke urobiť úsudok o tom, či a kto spáchal trestný čin, priestupok, správny delikt, alebo o osobnom stave fyzickej osoby, ak patrí o ňom rozhodovať súdu.

40. Podľa vyššie spomínaného ust. § 99 zákona č. 461/2003 Z.z. patrí nárok na náhradu poškodenému, ktorý sa podľa § 83 cit. zák. rozumie zamestnanec zamestnávateľa podľa § 16, ak (okrem iného) utrpel pracovný úraz. V prerokovanej veci Sociálna poisťovňa, pobočka Bratislava, ako prvostupňový orgán verejnej správy, rozhodovala o žiadosti žalobcu o náhrade za bolesť, pričom rozhodla, že žalobca nemá

nárok na náhradu za bolesť v dôsledku úrazu zo dňa 17. decembra 2015. Uvedené potvrdila žalovaná, keď zamietla odvolanie žalobcu proti spomínanému rozhodnutiu prvostupňového orgánu verejnej správy. Svoje rozhodnutie dôvodila tým, že žalobca neunesol dôkazné bremeno a podaním určovacej žaloby na civilný súd neosvedčil, že úraz, ktorý utrpel, je pracovný. Žalovaná uvedené argumentovala, že úraz môže určiť za pracovný iba zamestnávateľ, pričom v prípade sporu o tejto otázke rozhoduje civilný súd na podklade určovacej žaloby podanej zamestnancom. V podstatnom tak žalovaná argumentovala aj svoju kasačnú sťažnosť podanú proti rozhodnutiu správneho súdu, ktorý sa nestotožnil s názorom žalovanej (viď „priebeh administratívneho konania a správneho súdneho konania“) a rozhodnutie žalovanej, ako aj prvostupňové rozhodnutie Sociálnej poisťovne, pobočka Bratislava zrušil a vec jej vrátil na nové konanie. Hlavnú námietku v prejednávanej veci tvorí teda právna otázka, či je žalovaná oprávnená v dávkovom konaní riešiť charakter úrazu ako pracovného úrazu, a teda, či môže ako predbežnú otázku posudzovať charakter úrazu na účely § 8 zákona č. 461/2003 Z.z., a to aj bez účasti zamestnávateľa.

41. Veľký senát sa odpoveďou na nastolenú právnu otázku zaoberal vo veci opísanej v bode 28 tohto rozhodnutia, kde v úvode svojho rozhodnutia opísal rozdielnosť judikatúrnej praxe (v bodoch 10-14 odôvodnenia). Vychádzajúc z uvedeného, veľký senát (ktorého právny názor je pre senáty najvyššieho správneho súdu podľa § 466 ods. 3 SSP záväzný) v predmetnej veci v podstatnom dôvodil, že „okolnosť, že úraz sa považuje za pracovný podľa Zákonníka práce, sama osebe neznamena, že by sa musel považovať za pracovný úraz aj podľa § 8 zákona č. 461/2003 Z. z., pretože toto ustanovenie pri vymedzení pojmu pracovný úraz neodkazuje na pojem pracovného úrazu podľa Zákonníka práce. Podľa § 14 Zákonníka práce spory z pracovnoprávných vzťahov síce rozhodujú súdy, to však znamená, že súd môže rozhodovať len o tom, či sa úraz považuje za pracovný na účely pracovnoprávných predpisov. Pretože však pojem pracovného úrazu na účely zákona č. 461/2003 Z. z. nie je viazaný na to, či sa úraz považuje za pracovný podľa Zákonníka práce, a netýka sa len osôb, ktoré sú v pracovnoprávných vzťahoch podľa Zákonníka práce, súd rozhodujúci v pracovnoprávných sporoch na základe § 14 Zákonníka práce nemá právomoc rozhodovať o tom, či určitý úraz je pracovným úrazom na účely § 8 zákona č. 461/2003 Z. z. Táto otázka tak nie je predbežnou otázkou, ktorej posúdenie by patrilo do príslušnosti iného orgánu v zmysle § 198 ods. 1 cit. zák. V dôsledku toho ani rozhodnutie súdu, že určitý úraz je pracovný v zmysle Zákonníka práce, nemožno považovať za rozhodnutie o predbežnej otázke povahy tohto úrazu na účely § 8 zákona č. 461/2003 Z. z. Naopak, posudzovanie tejto otázky patrí len organizačným zložkám žalovanej, pretože ide výlučne o (predbežnú) otázku v rámci samotného zákona o sociálnom poistení. Samozrejme, definície v § 8 tohto zákona a v § 195 Zákonníka práce sú si vecne podobné, pretože charakteristiku pracovného úrazu viažu na podobné znaky (náhle poškodenie zdravia vonkajšími vplyvmi pri plnení určitých úloh alebo v priamej súvislosti s nimi); toto prekryvanie nemusí však byť vždy úplne presné (porov. v tomto smere už poukazy na odlišnosti u Týc, J. Náhrada škody pri pracovných úrazoch a nemocech z povolání. Praha: Práce 1983, s. 54). Ako však zdôraznil generálny prokurátor vo svojom stanovisku, neznamená to, že by rozhodnutie súdu o povahe úrazu na pracovnoprávne účely bolo v dávkovom konaní celkom bez významu. Toto rozhodnutie by totiž tvorilo podklad na to, aby si organizačná zložka žalovanej urobila záver o naplnení jednotlivých znakov pojmu pracovného úrazu podľa § 8 zákona č. 461/2003 Z. z. Organizačná zložka by tak z takéhoto rozhodnutia súdu vo svojom konaní vychádzala.“

42. Na námietku žalovanej ohľadne vplyvu jej posudzovania charakteru úrazu na účely § 8 zákona č. 461/2003 Z.z. bez účasti zamestnávateľa na samotný pracovnoprávny vzťah k zamestnancovi, veľký senát dáva odpoveď: „Pretože definícia pracovného úrazu v zmysle § 195 Zákonníka práce neodkazuje na § 8 zákona č. 461/2003 Z. z., musí potom konzekventne platiť, že ani rozhodnutie organizačnej zložky žalovanej, ktorým posúdila úraz ako pracovný na účel úrazovej dávky, nie je rozhodnutím o predbežnej otázke v zmysle § 194 Civilného sporového poriadku na účely pracovnoprávných sporov (porov. v tomto smere už rozsudok Najvyššieho súdu Českej socialistickej republiky sp. zn. 5 Cz 10/75, judikát R 26/1976). Dôsledkom toho potom je, že takéto rozhodnutie organizačných zložiek žalovanej nemôže mať vplyv v pracovnoprávnom vzťahu poškodeného zamestnanca a zamestnávateľa. Už preto nemožno považovať za správne úvahy v časti doterajšej judikatúry, že ak by žalovaná mohla posudzovať charakter úrazu na účely § 8 zákona č. 461/2003 Z. z. bez účasti zamestnávateľa, mohlo by to mať vplyv aj na samotný pracovnoprávny vzťah k zamestnancovi. Možno tu v plnom rozsahu odkázať na judikatúru vo veciach civilného sporového konania, podľa ktorej riešenie predbežnej otázky má vždy účinky len v tom konaní, v ktorom sa táto predbežná otázka vyriešila (porov. už rozsudok Najvyššieho súdu sp. zn. 4 Cz 94/65, judikát R 61/1965). Rovnako takéto posúdenie nemôže mať účinky voči zamestnávateľovi ani v iných konaniach, v ktorých by organizačné zložky z tohto pracovného úrazu voči nemu vyvodzovali určité následky.“

43. Zo záverov rozhodnutia veľkého senátu teda jednoznačne vyplýva, že otázka, či určitý úraz možno považovať za pracovný úraz na účely § 8 zákona č. 461/2003 Z.z., je otázkou samotného uvádzaného zákona, takže posudzovať ju patrí žalovanej. Za účelom posúdenia, či úraz je skutočne pracovným úrazom, musí žalovaná v súlade s § 195 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z.z. presne a úplne zistiť skutočný stav veci, na čo musí obstaráť potrebné podklady na rozhodnutie (okrem dôkazov aj čestné vyhlásenia, vyjadrenia alebo návrhy účastníkov konania), pri posudzovaní veci objasňovať rovnako dôsledne všetky rozhodujúce skutočnosti bez ohľadu na to, či svedčia v prospech alebo v neprospech účastníka konania a hodnotiť dôkazy podľa svojej úvahy, a to každý osobitne a všetky vo vzájomnej súvislosti. Z uvedeného vyplýva, že žalovaná nemá byť viazaná vyhlásením zamestnávateľa, že úraz nie je pracovným úrazom, a že je v takom prípade úlohou zamestnanca, aby toto vyhlásenie zamestnávateľa vyvrátil súdnym rozhodnutím. V tomto smere veľký senát ďalej uvádza, že rovnako ako žalovaná nie je viazaná prejavom zamestnávateľa o tom, že určitý úraz nie je pracovný, nemôže byť viazaná ani jeho opačným vyhlásením, a síce, že úraz je pracovným úrazom. Zo žiadneho ustanovenia zákona č. 461/2003 Z.z. nevyplýva, že by pre posúdenie úrazu ako pracovného úrazu malo byť rozhodujúce práve vyhlásenie zamestnávateľa. Ustanovenie § 261 ods. 1 písm. h) cit. zák. ukladá zamestnávateľovi oznámiť žalovanej pracovný úraz, no nevyplýva z neho, že by toto oznámenie malo byť pre žalovanú záväzná, a ako uvádza veľký senát, už vonkoncom z neho nemožno vyvodiť, že by neurobenie takéhoto oznámenia malo predstavovať pre žalovanú záväzný prejav o tom, že k žiadnemu pracovnému úrazu nedošlo.

44. Veľký senát sa vo svojom rozhodnutí podrobne vyjadril aj k liberácii zamestnávateľa, ktorej neexistencia je v zmysle § 110 ods. 2 zákona č. 461/2003 Z.z. jednou z podmienok vzniku nároku na úrazové dávky, a teda: „Takouto liberáciou však nemôže byť len samotný prejav (vyhlásenie) zamestnávateľa, že odmieta zodpovednosť za pracovný úraz. Naopak, zamestnávateľ musí preukázať zákonné podmienky takejto liberácie. Pretože tie sú pre pracovnoprávne vzťahy upravené práve v Zákonníku práce a zákon č. 461/2003 Z. z. na ne len odkazuje, patrí o samotnej liberácii rozhodovať súdu v zmysle § 14 Zákonníka práce, takže tu ide o pravú predbežnú otázku zmysle § 198 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z. Potom možno súhlasiť s názormi, ktoré vyslovila časť vyššie citovanej judikatúry (rozsudok sp. zn. 1Sžso/47/2015), že organizačná zložka žalovanej sama nemôže vstúpiť do postavenia zamestnávateľa a namiesto neho uplatniť jeho liberačné právo. Samozrejme, je aj v jej záujme upovedomiť zamestnávateľa o tom, že jeho zamestnanec uplatňuje nárok na úrazové dávky, a vytvoriť zamestnávateľovi priestor, aby prejavil, že sa chce svojej zodpovednosti zbaviť, a aby uviedol okolnosti, ktoré svedčia o tom, že sú splnené liberačné dôvody v zmysle § 196 ods. 1 Zákonníka práce. Pokiaľ organizačná zložka žalovanej ním tvrdené okolnosti následným dokazovaním aj dokáže, môže si v zmysle § 198 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z. urobiť sama úsudok o tom, či sa zamestnávateľovi liberácia podarila alebo nie. Ak žalovaná nedokáže túto otázku posúdiť sama, môže zamestnávateľovi odporučiť, aby sa zbavenia zodpovednosti v rámci pracovnoprávneho vzťahu domáhal na súde v civilnom sporovom konaní v zhode s § 14 Zákonníka práce (napríklad žalobou o určenie, že nie je daná jeho zodpovednosť).“ Podrobnejšie v bodoch 25-29 odôvodnenia rozsudku veľkého senátu.

45. Najvyšší správny súd, viazaný záväzným právnym názorom veľkého senátu (§ 466 ods. 3 SSP), aplikoval jeho závery na prejednávajúcu vec, pričom dospel k záveru, že právne posúdenie preskúmvanej veci správnym súdom je správne a súladné so zákonom. Z týchto dôvodov potom najvyšší správny súd kasačnú sťažnosť podľa § 461 SSP ako nedôvodnú zamietol.

46. O trovách kasačného konania rozhodol kasačný súd podľa § 467 ods. 1 v spojení s § 167 ods. 1 SSP.

47. Toto rozhodnutie prijal najvyšší správny súd v senáte pomerom hlasov 3:0 (§ 139 ods. 4 veta prvá SSP).

Poučenie:

Proti tomuto rozsudku nie je prípustný opravný prostriedok.